

De faciliterende rol van bedrijven bij criminele activiteiten: drie typen van criminele inmenging

Author(s)

Essen, Erik

Publication date

2020

Document Version

Final published version

Published in

tijdschrift BEVEILIGING

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Essen, E. (2020). De faciliterende rol van bedrijven bij criminele activiteiten: drie typen van criminele inmenging. *tijdschrift BEVEILIGING*, *Maart 2020*, 34-35.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please contact the library: <https://www.amsterdamuas.com/library/contact/questions>, or send a letter to: University Library (Library of the University of Amsterdam and Amsterdam University of Applied Sciences), Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Drie typen van criminele in

Criminelen proberen op verschillende manieren het bedrijfsleven aan te wenden voor de verwezenlijking van criminele activiteiten. Door criminele afname, misbruik en infiltratie werken bedrijven bewust of onbewust mee aan criminaliteit. Hoe manifesteert criminele inmenging zich in de praktijk en waarop dienen ondernemers en veiligheidsprofessionals te letten?

Criminele ondermijning - vaak uitgelegd als de verwevenheid tussen 'onderwereld' en 'bovenwereld' - is één van de meest gebruikte termen in bestuursland en ook onder professionals wint het begrip aan populariteit. Maar pogingen om dit abstracte fenomeen concreet vorm te geven stranden vaak. Door het containergebruik van het begrip ondermijning zijn er weinig aanknopingspunten om het praktisch te kunnen hanteren. Vraag een groep bestuurders, ondernemers, professionals en onderzoekers naar hun gedachten bij criminele ondermijning en een breed spectrum aan antwoorden is het waarschijnlijk resultaat. Daarmee ontstaat een onscherpe focus, met het risico dat professionals nog onvoldoende handvaten krijgen om met een praktische blik naar dit fenomeen te kijken. Want waar moet je eigenlijk naar kijken?

Proces Om die reden hanteren wij het begrip criminele inmenging. Evenals bij criminele ondermijning staat verwevenheid tussen onder- en bovenwereld aan de basis. Ondermijning wordt echter vaak geassocieerd met een effect, daar waar inmenging duidt op een proces. Dat verklaart misschien waarom het label ondermijning vaak lukraak wordt toegepast: het lozen van drugsafval heeft ondermijnende effecten (bijvoorbeeld bewoners voelen zich er onveilig door) evenals het opkopen van huizen met crimineel geld (verstoring van eerlijke concurrentie op de woningmarkt). Maar in deze en vele andere voorbeelden is onduidelijk wat

die verwevenheid omvat, met andere woorden: op wie of wat heeft verwevenheid betrekking? Daarom is het zinvol om niet het effect, maar het proces van verwevenheid centraal te stellen. Op welke wijzen probeert de onderwereld invloed te verkrijgen op de bovenwereld en hoe wordt dit, al dan niet opzettelijk, door de bovenwereld gefaciliteerd? Daarbij richten we ons binnen dit project tot criminele inmenging in bedrijven. Veel is al bekend over inmenging binnen de politie, OM, douane en andere institutionele partijen, maar kennis over criminele inmenging in het bedrijfsleven blijft nog achter. Toch is deze kennis niet minder belangrijk, omdat criminelen voor de instandhouding van criminele activiteiten vaak afhankelijk zijn van bedrijven. De Monitor Georganiseerde Criminaliteit uit 2012 biedt bijvoorbeeld vele beschrijvingen hoe het bedrijfsleven een faciliterende rol vervult bij de verwezenlijking van tal van criminele activiteiten. Hoe dit tot uiting kan komen, wordt onderstaand nader beschreven.

Drie typen Criminele inmenging is te zien als strategieën en werkwijzen ondernomen door criminelen met als doel het aanwenden van reguliere bedrijven voor de verwezenlijking van criminele activiteiten. Daarin is echter een verdere typering in aan te brengen. Door onderscheid te maken tussen diverse typen van criminele inmenging kan het begrip beter praktisch worden uitgewerkt. Daardoor ontstaan meerdere brillen waardoor ondernemers en professionals naar het fenomeen criminele inmenging kunnen kijken. De drie typen

zijn te definiëren als criminele afname, misbruik en infiltratie.

Criminele afname Met criminele afname doelen we op succesvolle pogingen van criminelen om producten danwel dienstverlening van reguliere bedrijven af te nemen. Hierbij is sprake van een transactie, waardoor bedrijven (al dan niet met die intentie) handel drijven met criminelen. Denk aan de lease-agent wiens auto's door criminelen worden gebruikt bij drugstransporten. Of het opslagbedrijf wiens onroerend goed door criminelen wordt geëxploiteerd voor de opslag van drugs. Daar kleven ook voor de betrokken bedrijven grote risico's aan, die we niet uit het oog moeten verliezen. Er zijn legio nadelige effecten voor bedrijven, ook als zij zich niet bewust zijn van het feit dat producten/diensten worden afgenomen door criminelen. Denk aan imagoschade, dat het geleverde product niet of in beschadigde staat terugkomt of dat de onderneming aangemerkt wordt als verdachte bij strafrechtelijk onderzoek. Voor bedrijven die bewust in zee gaan met criminelen is er daarnaast zelden een weg terug. Eens te zijn verleid om weg te kijken of een vreemd verzoek te accepteren plaveit de weg voor herhalingen.

Criminele afname hoeft zich niet te beperken tot een bedrijf, maar kan zich eveneens verspreiden binnen een gebied. Een bedrijventerrein waar diverse garagehouders bereid zijn om dubieuze verzoeken in te willigen biedt voor criminelen aantrekkelijke mogelijkheden. Evenals een bedrijventerrein waarvan bekend is dat er niet al te strenge eisen worden gehanteerd wat betreft de verhuur van loodsen. Eenmaal voet aan de grond leidt mogelijk tot een gunstig crimineel vestigingsklimaat waardoor het - ook voor bedrijven in de omgeving die goed willen doen - moeilijk kan zijn om je er aan te onttrekken.

Misbruik Bij misbruik is de veronderstelling dat criminelen gebruik maken van reguliere bedrijfsprocessen of be-

inmenging

drijfsonderdelen om criminele activiteit te verwezenlijken. De poort van het bedrijf wordt als ware geopend door facilitators (facilitering door mensen die een betrekking hebben bij het bedrijf) of criminelen liften ongezien mee op het reguliere bedrijfsproces (mensen van het bedrijf faciliteren zonder daar weet van te hebben). Een treffend voorbeeld van het 'ongezien' meeliften is dat criminelen gebruik maakten van de transportroutes van een reguliere fruithandel. De drugs werden volgens het bedrijf door criminelen verpakt en verstopt tussen reguliere vrachten bananen, zonder dat iemand van het bedrijf daar weet van had. De onwetende chauffeurs transporteerden de drugs en troffen deze, waarschijnlijk onbedoeld, aan op plaats van bestemming. Vaker heeft men echter wel weet dat criminele activiteit wordt gefaciliteerd. Dit kan in lichtere vorm (als bedrijf zijnde geen vragen stellen) of in zwaardere vorm (bewust faciliteren van een criminele activiteit). In het laatste geval speelt omkoping of afpersing van (medewerkers van) het bedrijf vaak een essentiële rol. Een voorbeeld van het scenario 'geen vragen stellen' is een beheerder van een bedrijfsverzamelgebouw die een leegstaande ruimte beschikbaar stelde aan een groep jongeren met een bepaalde reputatie. Van toezicht door of kritische vragen van de beheerder was geen sprake. Later bleek de ruimte te dienen voor de opslag en verhandeling van drugs. Het bedrijfsverzamelgebouw werd verantwoordelijk gehouden.

Infiltratie Bij infiltratie verschaft de crimineel zich een plek en positie in het bedrijf. De geïnfiltreerde dringt binnen of is reeds gevestigd in het bedrijf en bekleedt een positie van waaruit

het mogelijk is om criminele activiteiten te verwezenlijken. Anders dan bij de eerder geschetste scenario's is de crimineel onderdeel van het bedrijf. Een voorbeeld waarbij criminelen van buiten de organisatie infiltreren betreft een criminele groep die gezamenlijk solliciteerde bij het groothandelsmagazijn van een grote elektronicaspeler. De drie solliciteerden op verschillende functies, allemaal essentiële posities voor het succesvol voorbereiden, uitvoeren en maskeren van de criminele activiteit. Eenmaal in positie ontwikkelden de drie een systeem om smartphones ongezien weg te sluisen uit het magazijn en dit te verbloemen in de administratie. Een ander voorbeeld - nu een situatie waarin criminelen al een positie bekleedden binnen het bedrijf en het kwaad in die zin 'van binnenuit' kwam - betreft twee beveiligingsmedewerkers die hun functie misbruikten om een grote diefstal bij een bank voor te bereiden, te faciliteren, te coördineren en uit te voeren. Dit deden ze onder andere door een miljoenenbuit te verplaatsen en klaar te zetten, handlangers toegang te verlenen tot de bank en hen vervolgens ook een exit te bieden.

Signalen De drie onderscheiden typen van criminele inmenging vragen nog nadere uitwerking. Er is bijvoorbeeld meer kennis nodig op basis van welke

signalen ondernemers en veiligheidsprofessionals de typen in praktische setting kunnen herkennen. Daar gaan we de komende jaren mee verder. Maar we menen dat het presenteren van de drie typen al praktische waarde heeft. Voornamelijk omdat het ondernemers en veiligheidsprofessionals bewust kan maken van de strategieën en handwijzen die criminelen hanteren om het reguliere bedrijfsleven aan te wenden voor het verwezenlijken van criminele activiteit. Daarnaast laat dit artikel zien op welke manieren bedrijven dit proces kunnen faciliteren. Dit leidt tot een eerste bril om concreet naar het fenomeen criminele inmenging te kijken, die nog aan scherpte moet winnen gedurende het onderzoeksproject. Wordt vervolgd.

■ Erik Essen MSc

Projectleider Red flags bij criminele inmenging
Lectoraat Management van Cultuurverandering,
hogeschool van Amsterdam
E.Essen@hva.nl

Onderzoek Red flags bij criminele inmenging

Lectoraten Management van Cultuurverandering (hogeschool van Amsterdam), Risicomanagement & Gedrag (hogeschool Rotterdam) en Ondernijming (Avans hogeschool) zijn per november 2019 een tweejarig onderzoek gestart - getiteld Red flags bij criminele inmenging - met als doel praktische kennis en tools te ontwikkelen om bedrijven en bedrijventerreinen weerbaarder te maken tegen criminele inmenging. Concrete streven om tot een toolkit te komen waarmee ondernemers i) de signalen van criminele inmenging leren herkennen, ii) zwakke plekken in het bedrijf gaan zien en aanpakken en iii) zelf en met collega-bedrijven, bedrijvenverenigingen, gemeente, politie en anderen partijen kunnen optreden tegen criminele inmenging